

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องอทินนาทาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 โรงเรียนบ้านท่าเยี่ยม อำเภอ ลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ลักษณะการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development: R&D) โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรม เรื่อง อทินนาทาน 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง อทินนาทาน 3) เพื่อทดลองใช้ หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง อทินนาทาน และ 4) เพื่อประเมินผลปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง อทินนาทานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 - 6 โรงเรียนบ้านท่าเยี่ยม อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี โดยมีสมมุติฐานของการวิจัยไว้ว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังจาก เข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่า ก่อนเข้ารับการ ฝึกอบรม และนักเรียนมีพฤติกรรมทางกายด้านอทินนาทาน หลังการเข้ารับการฝึกอบรมต่ำกว่า ก่อนเข้ารับการฝึกอบรม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 กลุ่ม โรงเรียนอำเภอลำสนธิ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลพบุรีเขต 2

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 โรงเรียนบ้านท่าเยี่ยม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 30 คน ได้ เข้ารับการฝึกอบรมในระหว่างวันที่ 21 - 23 สิงหาคม 2553

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้สำรวจข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำไปใช้ในการร่างหลักสูตรฉบับร่างได้แก่

1.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เกี่ยวกับข้อมูลสภาพทั่วไป ปัญหาความสำคัญ และความ ต้องการจำเป็น จำนวน 21 คน

1.2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 เกี่ยวกับข้อมูล สภาพทั่วไปปัญหาความสำคัญและความต้องการจำเป็น เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมเรื่อง อทินนาทาน

1.3 แบบสังเกตพฤติกรรมทางกาย ด้านอทินนาทานสำหรับนักเรียนและครูประจำชั้นในการสังเกตพฤติกรรม เพื่อคัดเลือกนักเรียนเข้ารับการฝึกอบรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องอทินนาทาน เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ สำหรับใช้ทดลอง (try out) กับนักเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 โรงเรียนอนุบาลอำเภอลำสนธิ จำนวน 50 คน ผู้วิจัยดำเนินการและคัดเลือกแบบทดสอบตามคุณภาพ จำนวน 20 ข้อ แล้วนำแบบทดสอบจำนวน 20 ข้อ นั้นมาวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังใช้หลักสูตรกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 โรงเรียนบ้านท่าเยี่ยม จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมทางกายด้านอทินนาทานคือ การสังเกตพฤติกรรมทางกายด้านอทินนาทานก่อนและหลังใช้หลักสูตร ประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2542, หน้า 100- 101) ได้แก่ มาก ปานกลาง น้อย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

3	หมายถึง	มีพฤติกรรมด้านอทินนาทานอยู่ในระดับมาก
2	หมายถึง	มีพฤติกรรมด้านอทินนาทานอยู่ในระดับปานกลาง
1	หมายถึง	มีพฤติกรรมด้านอทินนาทานอยู่ในระดับน้อย

นำค่าที่ได้จากแบบสังเกตมาเทียบกับค่าเฉลี่ยแล้วแปลความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	แปลผล
2.00 - 3.00	หมายถึง มีพฤติกรรมด้านอทินนาทานอยู่ในระดับมาก
1.51 - 1.99	หมายถึง มีพฤติกรรมด้านอทินนาทานอยู่ในระดับปานกลาง
1.00 - 1.50	หมายถึง มีพฤติกรรมด้านอทินนาทานอยู่ในระดับน้อย

4. เครื่องมือการประเมินเจตคติต่อการใช้หลักสูตร คือ การประเมินผลหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่องอทินนาทาน โดยใช้เกณฑ์การวัดเจตคติของลิเคอร์ท (Likert's Scale) โดยกำหนดการให้คะแนนตามเกณฑ์การวัดเจตคติของลิเคอร์ท (Likert's Scale) และมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยรายข้อ และการแปลความหมายค่าเฉลี่ยในภาพรวมทั้งฉบับของการประเมินเจตคติต่อการใช้อตามหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องอทินนาทาน (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2547, หน้า 223 - 225) ดังนี้

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยรายข้อ	
4.21 - 5.00	หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.41 - 4.20	หมายถึง เห็นด้วย
2.61 - 3.40	หมายถึง ไม่แน่ใจ
1.81 - 2.60	หมายถึง ไม่เห็นด้วย
1.00 - 1.80	หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
การแปลความหมายค่าเฉลี่ยในภาพรวมทั้งฉบับ	

- 4.21 – 5.00 หมายถึง มีเจตคติต่อหลักสูตรมากที่สุด
 3.41 – 4.20 หมายถึง มีเจตคติต่อหลักสูตรมาก
 2.61 – 3.40 หมายถึง มีเจตคติต่อหลักสูตรปานกลาง
 1.81 – 2.60 หมายถึง มีเจตคติต่อหลักสูตรน้อย
 1.00 – 1.80 หมายถึง มีเจตคติต่อหลักสูตรน้อยที่สุด

5. วิธีการรวบรวมข้อมูลจากขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรโดยดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้
 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ศึกษาพระไตรปิฎก พุทธวิธีในการสอนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม

1.2 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร ครูผู้สอน เกี่ยวกับข้อมูลสภาพทั่วไป ปัญหาความสำคัญ และความต้องการจำเป็น

1.3 สอบถามนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าเยี่ยม เป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมเรื่องอทินนาทาน เกี่ยวกับข้อมูลสภาพทั่วไป ปัญหาความสำคัญ และความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม

1.4 ชี้แจงครูประจำชั้น ในการสังเกตพฤติกรรมทางกายด้านอทินนาทาน เกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนแต่ละคน ในลักษณะการปฏิบัติ มาก ปานกลาง น้อย

1.5 นักเรียนประเมินตนเอง พฤติกรรมทางกายด้านอทินนาทาน ในลักษณะการปฏิบัติ มาก ปานกลาง น้อย

หลังจากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาสร้างหลักสูตรฉบับร่าง ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล เนื้อหาสาระกระบวนการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ ระยะเวลาการฝึก การวัดผลและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการพัฒนา รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสอบถาม และการสังเกตพฤติกรรมทางกาย ด้านอทินนาทานซึ่งผ่านการวิเคราะห์แล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรฉบับร่าง และปรับปรุงแก้ไข แล้วส่งหลักสูตรฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรการฝึกอบรม 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล 1 ท่าน ประเมินความสอดคล้องด้านเนื้อหาจากนั้นนำมาแก้ไข ปรับปรุงก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่องอภินาทานกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 อำเภอ ลำสนธิ จังหวัดลพบุรีดังนี้

- 3.1. ส่งหนังสือขออนุญาตทดลองใช้หลักสูตรกับผู้บริหารสถานศึกษา
- 3.2. จัดเตรียมสถานที่ สื่อประกอบการฝึกอบรม.
- 3.3. ชี้แจง แจงขั้นตอน การดำเนินงาน ให้กับผู้บริหาร ครูประจำชั้นและ ครูผู้สอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 ทราบเกี่ยวกับกำหนดการ หลักสูตรฝึกอบรม วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล และมอบหมายให้ครูผู้สอนช่วยสังเกตพฤติกรรมทางกายด้านอภินาทานของ นักเรียน ที่ได้รับการคัดเลือกก่อนเข้ารับการอบรม จำนวน 30 คน
- 3.4. ประชุมนักเรียนที่ได้รับคัดเลือก 30 คนให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของ การอบรม
- 3.5. ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเรื่องอภินาทานโดยการทดสอบ ก่อนใช้หลักสูตร (pre – test) ต่อจากนั้นให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน และทดสอบหลังใช้หลักสูตรการฝึกอบรม (post – test) สังเกตพฤติกรรมทาง กายด้านอภินาทานหลังอบรม โดยครูผู้สอนและการประเมินตนเอง และสอบถามเจตคติที่มีต่อ การใช้หลักสูตร จากผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 30 คน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลซึ่งประกอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสังเกต พฤติกรรมทางกายด้านอภินาทานนักเรียน และแบบประเมินเจตคติต่อการใช้หลักสูตร ผู้วิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (frequency value) ค่าสถิติร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบที (t –test แบบ dependent samples) และวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วนำผลจากการประเมินผลมาปรับปรุง หลักสูตร

สรุปผลการวิจัย

จากการนำหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องอภินาทานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 จากการดำเนินตามขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตร เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา (research and development R & D) โดย ปรากฏผลซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษาเอกสาร จากรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

หลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร พระไตรปิฎกและพุทธวิธีในการสอนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม พบว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม ต้องส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ปลูกจิตสำนึก มุ่งเน้นประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว สถานศึกษา สถาบันศาสนา ในการพัฒนาเด็ก โดยเฉพาะการกลมกลืนจิตใจ ให้เป็นคนดีมีศีลธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะเป็นการพัฒนาด้านศีลธรรม พร้อมกับด้านสติปัญญาและอารมณ์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การฝึกอบรมมีความสำคัญ ที่ช่วยพัฒนาและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แก้ไขทัศนคติ โดยใช้วิธีการสอนคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้เกี่ยวข้องมีความต้องการ ให้มีการอบรมเรื่องอทินนาทาน และจากการสอบถามความต้องการ นักเรียนส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับการฝึกอบรม โดยเฉพาะเกี่ยวกับ ปัญหาด้านความประพฤติปฏิบัติตนในศีล 5 ข้อที่ 2 ห้ามลักทรัพย์ในระดับมากที่สุด และในการจัดกิจกรรมควรให้นักเรียนร่วมปฏิบัติกิจกรรม ให้เห็นคุณและโทษ ของอทินนาทาน สรุปรายงาน และเสนอผลงาน สื่อในการอบรม ควรเป็นสื่อที่สามารถ ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรม เกิดความละอายและเกรงกลัวต่อบาป

1.2. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการสอบถามความต้องการ ในการพัฒนาหลักสูตร และแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม จากนักเรียน จำนวน 30 คน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 56.67 มีอายุระหว่าง 9 – 10 ปี และ 10 ปี ขึ้นไป เท่ากันคือ ร้อยละ 50.00 และนักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหามากที่สุด คือ ศีล 5 ข้อ 2 ห้ามลักทรัพย์ มีปัญหา ร้อยละ 93.33 ต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ร้อยละ 93.33 ต้องการให้จัดการ ฝึกอบรมโดยใช้วิธีการศึกษานอกสถานที่ ร้อยละ 93.33 ความต้องการในด้านวิธีการ การวัดผล ประเมินผลใช้การทดสอบร้อยละ 96.67 และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความ ต้องการ ในการพัฒนาหลักสูตร ด้านปัญหาและความสำคัญ หลักการฝึกอบรม การกำหนดจุดหมาย เนื้อหากระบวนการและขั้นตอนฝึกอบรม เทคนิควิธีการฝึกอบรม สิ่งที่ใช้ในการอบรม ระยะเวลา การฝึกอบรมการวัดผลประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องอทินนาทาน สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 จำนวน 21 คน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เป็นครูผู้สอน ร้อยละ 52.38 ประสบการณ์ในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ส่วนใหญ่ทำงาน มากกว่า 15 ปี ร้อยละ 66.66 มีระดับการศึกษาสูงสุด คือ ปริญญาตรี ร้อยละ 52.38 มีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ร้อยละ 85.71 ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการฝึกอบรม เรื่องอทินนาทานในลักษณะให้ นักเรียนได้เรียนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ โดยการใช้สื่อ ที่สามารถช่วยให้ผู้เข้ารับการ อบรมเกิดความละอายและเกรงกลัวต่อบาป การฝึกปฏิบัติ การศึกษานอกสถานที่

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องอทินนาทาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 พบว่า การสร้าง องค์ประกอบของหลักสูตรฉบับร่าง ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี หลักการและข้อมูลพื้นฐาน โดยสำรวจความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมาเป็นพื้นฐานในการสร้างโครงร่าง

หลักสูตร ประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย เนื้อหาสาระ เวลาเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ การเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล โดยมีรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ดังนี้

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 พิธีเปิดและมอบความเป็นศิษย์
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 สมาธิ และประโยชน์ของการเจริญสติ ภาวนา
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ความหมาย องค์ประกอบ ประเภท และพฤติกรรม

อภินาทาน

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 พระคุณแม่
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 คุณของการไม่อภินาทานและโทษของการ

อภินาทาน

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 กษัตริยาธิราชชนชาติไทย
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 กฎแห่งกรรม
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 บุคคลตัวอย่าง

ผลของการประเมินผลหลักสูตรฉบับร่าง โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 2 ท่าน ด้านเนื้อหาจำนวน 2 ท่าน ด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน พบว่าหลักสูตร มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : index of item objective) เท่ากับ 1.00 แสดงว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทในด้านต่าง ๆ

3. ผลจากการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่องอภินาทาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองหลักสูตร จำนวน 2 คืน 3 วัน 27 ชั่วโมง 30 นาที โดยแบ่งขั้นตอน การดำเนินการจัดกิจกรรมการทดลองใช้หลักสูตรเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสังเกตพฤติกรรมทางกายด้านอภินาทาน คือ การประเมินผลสัมฤทธิ์และสังเกตพฤติกรรมทางกายก่อนและหลังใช้หลักสูตร
 ขั้นตอนที่ 2 ประเมินเจตคติต่อการใช้หลักสูตร คือ การประเมินผลหลังใช้หลักสูตร

4. ผลของการประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร มีดังนี้

ผลการประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร ผู้วิจัยได้ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่องอภินาทานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 ผลที่เกิดขึ้นสรุปได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5
2. การประเมินแบบสังเกตพฤติกรรมทางกายด้านอภินาทานหลังการฝึกอบรมต่ำกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

3. การประเมินเจตคติต่อการใช้หลักสูตร คือ การประเมินผลหลังการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมนักเรียนมีเจตคติต่อหลักสูตรฝึกรวมเรื่องอทินนาทาน อยู่ในระดับมาก

4. ผลการปรับปรุงหลักสูตร พบว่า มีการเพิ่มชั่วโมงในหลักสูตรจาก 23 ชั่วโมง เป็น 27 ชั่วโมง 30 นาที โดยปรับเวลาเรียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 จากแผนละ 2 ชั่วโมง เป็น แผนละ 3 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 จากแผนละ 7 ชั่วโมง เป็นแผนละ 8 ชั่วโมง 30 นาทีและในวันที่ 23 สิงหาคม 2553 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 จากแผนละ 3 ชั่วโมง เป็นแผนละ 5 ชั่วโมง

อภิปรายผล

จากการพัฒนาหลักสูตรฝึกรวม เรื่องอทินนาทาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 มีประเด็นที่จะต้องอภิปรายผล ในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ผลของการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสำรวจความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ว่าความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากระดับต่ำสุดไปยังระดับสูงสุด เมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วมนุษย์ก็จะมีความต้องการอื่นในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ซึ่งตอบสนองความต้องการด้านกายภาพ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการความรักหรือสังคมและความต้องการความนับถือยกย่องและสังคมมีปัญหาเนื่องจากการไม่ประพฤติปฏิบัติตามศีล 5 โดยเฉพาะศีลข้อ 2 ห้ามลักทรัพย์ เป็นศีลที่ทำผิดมากที่สุดและก่อให้เกิดผลให้ผิดศีลข้ออื่น เพราะปัจจุบันนักเรียน มีการลักขโมยมาก สาเหตุที่นักเรียนลักขโมยเกิดจากความเคยชินเคยหยิบฉวยของผู้ปกครองโดยไม่ได้รับอนุญาตและ ความต้องการเบื้องต้นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์ความต้องการของนักเรียนจากแบบสอบถามซึ่งทั้งสองส่วนต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกรวมสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมาย เพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2544ข, หน้า 94) ที่กล่าวไว้ว่า ถ้ามนุษย์ขาดศีลธรรมหรือจริยธรรมเสียอย่างเดี๋ยวแทนที่จะก่อคุณอย่าง ที่คาดหวัง วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมักจะกลายเป็นช่องทาง และเป็นเครื่องมือเสริมกำลัง สำหรับทวีโทษภัยให้แก่มนุษย์ และโลกทั้งหมด และสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2549, หน้า 810) ได้กล่าวถึงการแก้ไขปัญหาด้วยการควบคุมจิตใจ และ

ประโยชน์จากการมีสติและประโยชน์ของการปฏิบัติฝึกฝนเรื่องสติ 1) ควบคุมรักษาสภาพจิตใจให้อยู่ในภาวะที่ต้องการโดยตรวจตรากระบวนการรับรู้และกระแสดความคิด เลือกสิ่งที่ต้องการ กั้นออกไปซึ่งสิ่งที่ไม่ต้องการ ตรึงกระแสดความคิดให้นิ่งเข้าที่และทำให้จิตเป็นสมาธิได้ง่าย 2) ทำให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในสภาพที่เรียกได้ว่าเป็นตัวของตัวเอง เพราะมีความโปร่งเบา ผ่อนคลาย เป็นสุขโดยสภาพของมัน พร้อมทั้งจะเผชิญความเป็นไปต่างๆ และจัดการกับสิ่งทั้งหลายในโลกอย่างได้ผลดี 3) ในภาวะจิตที่เป็นสมาธิ อาจใช้สติเหนี่ยวนำกระบวนการรับรู้และกระแสดความคิด ทำขอบเขตการรับรู้และความคิดให้ขยายออกไปโดยมิติต่างๆ หรือให้เป็นไปต่างๆ ได้ 4) โดยการยึดหรือจับเอาอารมณ์ที่เป็นวัตถุแห่งการพิจารณาวางไว้ต่อหน้า จึงทำให้การพิจารณาสืบค้นด้วยปัญญาดำเนินไปได้ชัดเจนเต็มที่ เท่ากับเป็นพื้นฐานในการสร้างเสริมปัญญาให้เจริญบริบูรณ์ และ 5) ชำระพฤติกรรมต่างๆ ทุกอย่าง (ทั้ง กายกรรม วาจากรรม มโนกรรม) ให้บริสุทธิ์ อีสระ ไม่เกลือกกลั้วหรือเป็นไปด้วยอำนาจัดตนหาอุปาทาน และร่วมกับสัมปชัญญะ ทำให้พฤติกรรมเหล่านั้นเป็นไปด้วยปัญญา หรือเหตุผลบริสุทธิ์ล้วนๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) 2549, หน้า 810) และในส่วนด้าน การนำเทคนิคกระบวนการที่ใช้ในการฝึกอบรมควรจัดให้มีการยกตัวอย่าง กรณีศึกษา การแบ่งกลุ่ม ปฏิบัติกิจกรรม การศึกษานอกสถานที่ เน้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติ มีการถามตอบ บรรยายสรุป การอภิปรายสรุปผล มีการนำเสนอผลงาน ส่วนด้านสื่อและการจัดกิจกรรมที่ควรนำมาใช้ในการฝึกอบรมควรมีวิดิทัศน์ สื่อหรือกิจกรรมที่เน้นให้เกิดความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป สื่อที่ทำให้เกิดการอยากเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนด้านระยะเวลาที่เหมาะสมในการฝึกอบรมควรเป็น 3 วัน ควรติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนปฏิบัติตนเว้นจากการอหิงาทานอย่างยั่งยืน

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องอหิงาทาน ซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหาสาระ 4) ระยะเวลา 5) วิธี การอบรม 6) แผนการจัดการเรียนรู้ 7) สื่อการเรียนรู้ และ 8) การวัดและประเมินผลจากผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรฉบับร่างมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : index of item objective) เท่ากับ 1.00 แสดงว่า เป็นหลักสูตรที่ดี มีประสิทธิภาพและเหมาะสม ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการสร้างหลักสูตร เพราะแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรได้ยึดหลักของการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ ทาบา (Taba, 1962, p.14) และโบแชมพ์ (Beauchamp, 1975, p. 1) ที่กล่าวว่าในการพัฒนาหลักสูตรต้องดำเนินการตามลำดับขั้น โดยขั้นตอนของไทเลอร์ เริ่มจากการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร การเลือกประสบการณ์การเรียนและการประเมินผล ส่วนขั้นตอนของทาบาเริ่มจาก การวิเคราะห์สภาพปัญหา กำหนดจุดประสงค์ของการศึกษา การคัดเลือกเนื้อหาวิชา จัดลำดับขั้นตอนของเนื้อหา คัดเลือกประสบการณ์การเรียนประเมินผลและแนวทางปฏิบัติและตรวจสอบซึ่งสอดคล้องกับ วิจิตร อาวะกุล (2540, หน้า 141-142) ที่กล่าวว่า การสร้างและการพัฒนาหลักสูตรมีสิ่งที่ต้องคิดและยึดถือเป็นหลัก 4 ประการ คือ 1)การกำหนด

ความมุ่งหมายนโยบายของหลักสูตร 2) การบรรจุวิชาต่าง ๆ ลงในหลักสูตร เลือกวิชา จัดเนื้อหา วิทยาการ กิจกรรมเทคนิค วิธีการฝึกอบรมที่จะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมและเกิดการพัฒนาจนบรรลุวัตถุประสงค์ 3) การนำหลักสูตรไปดำเนินการ หรือ บริหารหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ 4) การประเมินหลักสูตร เพื่อนำมา ปรับปรุงแก้ไขในทุกๆ ด้าน สอดคล้องกับหลักการ และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของ ปราโมทย์ จันทร์เรือง (2548, หน้า 10) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ ๆ ไว้ 9 ส่วน โดยเริ่มจาก 1) หลักการ 2) จุดหมาย 3) โครงสร้าง 4) คำอธิบายรายวิชา 5) ขอบข่าย เนื้อหา 6) เวลาเรียน 7) กิจกรรมการเรียนการสอน 8) สื่อการเรียนการสอน และ 9) การวัด และประเมินผลและสอดคล้องกับงานวิจัย ของพระมหาสมชาย ฝึะผาบ (2549, บทคัดย่อ) ได้ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง ศาสนพิธี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของพระมหาสิริชัย เสรีไตรรัตน์ (2549, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ศิลธรรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดเก่ง กัลยาณกิตติคุณ (2550, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3. ผลการนำหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องอภินาทาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไปใช้กับสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 จำนวน 30 คน และได้ ดำเนินการฝึกอบรมในระหว่างวันที่ 21-23 สิงหาคม พุทธศักราช 2553 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ระยะเวลา 2 คืน 3 วัน ณ วัดท่าเยี่ยม ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ได้ดำเนินการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 8 แผน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสนใจตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมด้านต่างๆ ของกระบวนการ ฝึกอบรมได้เป็นอย่างดีและมีความกระตือรือร้น มีความสุขและมีความสนุกสนานในการเข้ารับการ ฝึกอบรม ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และกิจกรรม ฝึกปฏิบัติ ฝึกคิด ศึกษานอกสถานที่ ตรงตามแผนการจัดการจัดกิจกรรมอย่างมีคุณภาพ มีการศึกษาแสวงหาความรู้จากเอกสาร สื่อ และ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในกระบวนการฝึกอบรม มีการซักถามพระวิทยากร บรรยากาศของการ อบรมที่เป็นกันเองนักเรียนไม่เครียดพร้อมที่จะทำกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี เป็นผลให้ นักเรียนผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกิดความเกรงกลัวต่อการทำบาปมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติ ที่ดี เกิดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและถูกต้อง ทั้งนี้น่าจะเนื่องมาจาก หลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง อภินาทานที่พัฒนาขึ้นมานั้นมีกิจกรรมที่หลากหลาย เนื้อหาสาระใกล้ ตัวนักเรียน ผลที่เกิดขึ้นเป็นประโยชน์กับตัวนักเรียนทั้งสิ้น และนักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้ไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้จริง การฝึกอบรมเรื่อง อภินาทานแก่นักเรียน ระดับชั้นนั้นต้องใช้วิธีการ และเทคนิคพร้อมทั้งพระวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดจึงจะสามารถพัฒนา ได้อย่างถูกต้อง ถูกต้องและถูกเวลา พร้อมทั้งต้องอาศัยเวลาที่เหมาะสมในการพัฒนาอีกด้วยซึ่งใน

เรื่องนั้นสอดคล้องกับ แนวคิดของกรมวิชาการ (2545, หน้า 3-8) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษา โดยมุ่งให้ความสำคัญด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และฝึกปฏิบัติให้ทำได้ ทำเป็น และคิดเป็นและสอดคล้องกับการนำหลักการสอนของพระพุทธเจ้าที่ วรรณ สุตติวิจิตร (2541, หน้า 18-20) ได้รวบรวมถึงกลวิธีและอุปายการสอนกล่าวไว้ว่า การสอนมีการยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ มีการเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา มีการใช้อุปกรณ์การสอนซึ่งทำให้การสอนนั้นมีประสิทธิภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิจิตรพร หล่อสุวรรณกุล (2544, หน้า 82 – 83) ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้นต้องใช้กลยุทธ์ในการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาหลักสูตร และใช้เทคนิคการสอนที่สามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่องไม่เบื่อ เทคนิคการสอนทั้งหมดเป็นกระบวนการพัฒนานักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระมหาสิริชัย เสรีไตรรัตน์ (2549, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมศีลธรรม ค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ที่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มี การปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจในการเรียนรู้ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจมีความ สนุกสนานในการร่วมกิจกรรมและสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับ งานวิจัยของพระครูปลัดเก่ง กัลยาณกิตติคุณ (2550, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้จัดการเรียนการสอนให้มีการปฏิบัติจริงมีทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และกิจกรรม ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและตั้งใจในการเรียนรู้ ทำให้เกิดความรู้ความ เข้าใจสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของกระบวนการฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี

4. ผลการประเมินหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตร

ผู้วิจัยได้แบ่งการประเมินผลหลักสูตรออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสังเกตพฤติกรรมทางกายด้านอภินานาทาน คือ ประเมินผลก่อนและหลังใช้หลักสูตรและประเมินเจตคติต่อการใช้หลักสูตร คือการประเมินหลังใช้หลักสูตร

4.1 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า คะแนนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งมีความหมายว่าหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องอภินานาทาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 สามารถพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากผู้เข้ารับการ อบรมมีความตั้งใจ สนใจในการเข้ารับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องได้ร่วมกิจกรรมฝึกปฏิบัติจริง ฝึกคิดวิเคราะห์หาข้อดี ข้อเสียในแบบฝึกปฏิบัติและการศึกษานอกสถานที่ และอีกส่วนหนึ่งคือ และอุปกรณ์ในการนำเสนอ นั้นมีผลในการสร้างความสนใจให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม จึงทำให้นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมเกิดปัญญาซึ่งได้จากการฟัง ได้คิดและได้ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ วิธีการสอนของพระพุทธเจ้าที่ วรรณ สุตติวิจิตร (2541, หน้า 18-20) ได้รวบรวมหลักการ

สอนของพระพุทธเจ้า เพื่อนำไปสู่วิธีการแก้ปัญหาคือปัญญาเป็นสิ่งสร้างขึ้นภายในตัวผู้เรียนเอง ผู้สอนทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ช่วยชี้แนะทางการเรียน วิธีการสอน อูบาย และกลวิธีต่างๆ เป็นสื่อหรือเป็นเครื่องผ่อนแรงการเรียนการสอนและอิสรภาพในทางความคิด เป็นอุปกรณสำคัญในการสร้างปัญญา และสอดคล้องกับงานวิจัย พระมหาสิริชัย เสรีไตรรัตน์ (2549, บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมศีลธรรม ค่ายคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ได้แบ่งเนื้อหาของหลักสูตรแบ่งเป็น ภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และกิจกรรม ซึ่งมีแผนการจัดการจัดการเรียนรู้จำนวน 11 แผน และนำการบรรยาย สาธิต และฝึกปฏิบัติจริงตามแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีความสนใจ และตั้งใจ สามารถปฏิบัติกิจกรรมด้านต่างๆ ของกระบวนการฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี ทำให้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการให้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดเก่ง กัลยาณกิตติคุณ (2550, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้จัดการเรียนการสอนให้มีการปฏิบัติจริงมีทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และกิจกรรม ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและตั้งใจในการเรียนรู้ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบวนการฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ผลการสังเกตพฤติกรรมทางกายด้านอทินนาทาน พบว่าหลังเรียนนักเรียน มีพฤติกรรมทางกาย ด้านอทินนาทานลดลงกว่าพฤติกรรมก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งหมายความว่าหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง อทินนาทาน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้และได้ฝึกคิดและได้เห็นโทษของอทินนาทานได้ศึกษาผลที่ได้รับจากการกระทำทั้งชาตินี้และชาติหน้าจากการไปศึกษาออกสถานที่ ทำให้นักเรียนเกิดความเกรงกลัวต่อการอทินนาทาน อีกทั้งในการฝึกอบรมได้เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมได้พิจารณาถึงคุณของการไม่อทินนาทาน และโทษของการอทินนาทาน ตามวิธีคิดแบบคุณโทษและทางออกของโยนิโสมนสิการและเห็นตัวอย่างของการประกอบอาชีพที่สุจริต ความพอเพียงในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ เพราะหากผู้เข้ารับการอบรมเห็นโทษที่ได้รับมากกว่าก็จะทำให้เกิดสติในการคิด มีปัญญาในการพิจารณาเลิกพฤติกรรมที่ทำอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (2544, หน้า 9) ที่กล่าวถึงลักษณะการสอนแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่วิชาประเภทชี้แจงข้อเท็จจริงหลักสำคัญอยู่ที่ทำให้เกิดความสนใจในข้อเท็จจริง และการสอนที่มุ่งเน้นด้วยคุณค่าในทางประพฤติปฏิบัติ จะทำให้เกิดความรู้สึกมองเห็นคุณค่า ความสำคัญ จนมีความเลื่อมใสศรัทธา ที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติ ด้วยวิธีการให้เกิดปัญญาและสอดคล้องกับวิธีการสอนที่ให้เกิดปัญญาคือต้องสอนให้คนเกิดสัมมาทิฐิ เพราะทำให้การคิด

การพูด การกระทำและการแสดงออก หรือการปฏิบัติต่างๆ ถูกต้องดีงาม เกื้อกูลจะนำไปสู่ การดับทุกข์แก้ไขปัญหาได้ วิธีการสอนของพระพุทธเจ้ามีหลายแบบ วิธีหนึ่งที่ทำให้เกิดความเลื่อมใส ให้เข้าใจหลักธรรมคือ ใช้แบบสาธกัจฉาหรือ การสนทนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในธรรมและความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด ส่วนกลวิธีอุปมาที่ใช้ในการสอนสรุปได้คือ การยกอุทาหรณ์ เล่านิทานประกอบ การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา การทำตนเป็นตัวอย่าง พระธรรมปิฎก (2544, หน้า 51) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาประนอม ทองไพบูลย์ (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาการฝึกอบรม เรื่อง การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องการลดความทุกข์เพิ่มความสุขสำหรับ อุบาสก อุบาสิกา ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมพฤติกรรมเกี่ยวกับการลดความทุกข์ เพิ่มความสุข ของอุบาสก อุบาสิกาหลังการฝึกอบรมมีอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ผลการประเมินเจตคติที่มีต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเรื่องอทินนาทานพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีเจตคติต่อภาพรวมของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนมีเจตคติระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งเกือบทุกข้อและเห็นด้วยอย่างยิ่งสูงสุด ได้แก่ อยากเข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมแบบนี้อีก ($\bar{X} = 4.77, S.D. = 0.42$) ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยความสุข มีความสนุกสนานในการฝึกอบรม มีบรรยากาศในการเรียนที่อบอุ่นเป็นกันเองเพราะมีแรงจูงใจ เช่น นิทาน เรื่องเล่าจากวีดิทัศน์ ศึกษาออกสถานที่ เอกสารประกอบใบงานในการจัดกิจกรรม ประกอบกับมีสื่อและมีภาพให้เห็นของคุณและโทษและได้ฝึกนั่งสมาธิเพื่อให้เกิดปัญญาจึงเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความเกรงกลัวต่อผลที่จะได้รับ จึงทำให้จิตใจลดพฤติกรรมด้านอทินนาทาน ทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร ดังที่จิรนนท์ บุญเรือง (2544, หน้า 44) ได้กล่าวถึงเจตคติไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีระดับมากน้อยในด้านบวกหรือด้านลบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นผลมาจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคลนั้น และบรรยากาศในการเรียนที่อบอุ่นเป็นกันเอง มีครูผู้ช่วยคอยชี้แนะและร่วมกิจกรรมกับนักเรียนในขณะที่เรียน จึงทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่องอทินนาทาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรวรรณ ดวงสีใส (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการสอนโดยใช้โครงการเพื่อส่งเสริมความรู้เจตคติและพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี พบว่าหลังการทดลองใช้โปรแกรม นักเรียนมีคะแนนเจตคติ ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมศักดิ์ จันทวด (2549, บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง สมานิกาวนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท้ายพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) จังหวัดสระบุรี พบว่านักเรียนมีความเกี่ยวกับ เรื่อง สมานิกาวนา หลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร เนื้อหาในหลักสูตรเหมาะสม แต่ควรเพิ่มระยะเวลา การจัดการเรียนรู้ ให้มีความยืดหยุ่น และเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระ

มหาสมชาย เผียะผาบ (2549, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง ศาสนพิธีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ที่ได้จัดการเรียนการสอนให้มีการปฏิบัติจริงมีทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และกิจกรรมทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และตั้งใจใน การเรียนรู้ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของกระบวนการฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดเก่ง กัลยาณกิตติคุณ (2550, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้จัดการเรียนการสอนให้มีการปฏิบัติจริงมีทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และกิจกรรม ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและตั้งใจในการเรียนรู้ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบวนการฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

หลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง อทินนาทาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 ได้พัฒนาขึ้นซึ่งหลักสูตรนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานทุกแห่ง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำหลักสูตรไปใช้

1.1 ระยะเวลาในการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง อทินนาทาน กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 เวลาน้อยเกินไป เนื่องจากในทางปฏิบัติจริงการที่จะทำให้เกิดความละเอียดและเกรงกลัวต่อการอทินนาทาน ต้องใช้เวลาในการปลูกจิตสำนึก เพื่อให้เกิดความยั่งยืน จึงควรเพิ่มระยะเวลาหลักสูตรภาคปฏิบัติตลอดปีการศึกษา โดยใช้ครูผู้สอนเป็นผู้สังเกตพฤติกรรม และนักเรียนควรได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง

1.2 ในการจัดการอบรม วิทยากรควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ประสพการณ์และชำนาญการเฉพาะด้านในเรื่องอทินนาทาน หรือด้านการจัดกิจกรรม การเรียนรู้

1.3 กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม ผู้ดำเนินการฝึกอบรมควรศึกษาวิธีการในเอกสารหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องอทินนาทาน เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานและควรปรับรายละเอียดของกิจกรรมและวิธีการที่กำหนดให้มีความสอดคล้องกับพื้นฐานของผู้เข้ารับ การฝึกอบรม เพราะหลักสูตรที่จัดทำขึ้นสำหรับผู้เข้ารับการอบรมในครั้งนี้อาจมีข้อบกพร่องที่จะต้องได้รับการพิจารณาแก้ไขในครั้งต่อไป

1.4 การวัดผลและประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้ ควรประเมินและติดตามผลในระยะยาวต่อไป

1.5. เวลาในการจัดการอบรม ควรไปใช้ในชมรมหรือชุมนุมซึ่งอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรระยะสั้นอาจไม่ครอบคลุมทุกด้าน เนื่องจากอาจมีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลา ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรเรื่องนี้ ครั้งต่อไปควรเพิ่มเวลาให้มากกว่านี้

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัย และพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องอันทันนาทานให้กับครูผู้รับผิดชอบ เพื่อนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.3. ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่องนี้ซ้ำอีกโดยแยกนักเรียนเป็นแต่ละชั้นเพื่อดูความเหมาะสมของหลักสูตรอีกครั้ง